

בדבריהם, לכוונת בעליה, השובה התרשמות זו. נדמה לי כי קשה למצוא ארבעה אישים כה שונים איש מרעהו, כמו ארבעה אלה. כשהתקשרה מזכירתי עם הלורד קארדון וביקשה ממנו להיפגש עימי באופן דחוף, הסכים מייד וקבע פגישה למחרת היום — יום-שבת, שבו אין עובדים במשרדים בארצות-הברית. תמהתי במיקצת על איכות זו, כשהכניס אותי לחדרו והושיב אותי בכורסת-עור נוחה, התחלתי להסביר לו מי אני. הוא שיטע דברי בחיך: „אני יודע מי אתה. אפשר לומר כי שמך הולך לפניך...“ ואכן, במהלך השיחה גילה הלורד בקיאות עצומה בענייני ישראל.

לא במיקרה. כי לורד קארדון הוא ארצישראלי ותיק. ב-1929 בא לארץ, ערב מהומות הכותל המערבי, והוא שהה בה כמושך למעלה מעשר שנים. אז היה שמו יו פוט, והוא כיהן כמושל אזור שכב. הוא עזר לעובד בן-עמי להקים את נתניה, ועד היום — כך הובטח לו לאחרונה — קיימת בנתניה „כיכר פוט“.

לורד קארדון
בימי היותו מושל מחוז שכס, בתמונה שצולמה בנתניה. במרכז התמונה נראה הנציב העליון הבריטי דאז, סר ארתור ווקופ. קארדון צועד מימין. משמאל נראה עובד בן-עמי, שקארדון מנדיח אותו גם היום כ„ידיד“, אף כי בן-עמי הפך מנהיג תנועת ארץ-ישראל השלימה. השבוע התחילה התעמולה הישראלית להשמית את קארדון בתור „ראש האסכולה הפרו-ערבית במשרד-החוץ הבריטי“, ונרמז כי גולדה מאיר התלוננה עליו בפני ראש ממשלת בריטניה.

זמנו של הלורד היה, כמוכן, מוגבל. אך בשום שלב של השיחה לא נוצר הרושם שהוא ממנה. הוא דיבר בחריפות, אבל בשלווה, כאלו נפגשנו אחרי ארוחה, מעל לסיגאר, בקלוב אנגלי. את התרשמותי מדבריו אמסור בין שאר הרשמים.

בסוף העניק לי מתנה — את ספרו, המכיל את פרק זכרונותיו מארץ-ישראל.

סיקו: „זה דינאים“

כ כל שקארדון הוא בריטי בה"א הידועה, כן מייצג יוסף סיקו את האמריקאי המובהק, מהסוג הטוב ביותר.

קארדון מעורר סימפאטיה אינסטינקטיבית. סיקו מעורר תגובה מיידית של: „הנה גבר.“ הוא אדם מרשים — מרשים מאוד-מאוד. לא הייתי רוצה להיות אויבו.

מול השלטה המודגשת של הבריטי — הדחיפות הקצובה של האמריקאי. מול ההומור הבריטי העקיף — ההומור הישיר של בן ארצות-הברית. מול האידיאליסט שהפך איש-מדינה — איש-המעשה התקיף, הנוקשה. בחברת קארדון, אתה חש בנוכחות תרבות של אלף שנה. בחברת סיקו, אתה חש שאתה נמצא במרכז-הכוח של העולם.

לשיחה נקבעו זמנים מדויקים — שעה מדויקת להתחלתה, שעה מדויקת לסיימה, והסדר להמשכה עם עיוור ואנשי-הצוות שלו להשלמת התמונה. באתי כמה דקות לפני הזמן, הוכנסתי לחדר-המתנה. קירו היה מקושט בתצלומי כל קודמי של סיקו בתפקיד סגן-שר-החוץ לענייני המיזרח-התיכון. (ביניהם הנרי בירוד, עוורו של ג'ון פוסטר דאלס שצורר בשעתו זעם כה עצום בישראל, כאשר ניסה לפייס את עבדאל-נאצר, דבר שגרם בעקפין לפרשת לבון.)

תוך שניות הצטרפו אלי רוג'ר דיוויס, האחראי מזה שנים רבות לענייני ישראל-ערב במשרד-החוץ, ואנשי השולחן הישראלי. בשעה היעודה — על השנייה! — הופיע סיקו, הרביל אותנו לחדרו, שעל קירו מתנוסס שעון גדול. בדיוק בשעה היעודה — באיחור של שלושים שניות! — עזב אותנו, כדי להיפגש עם שרה-החוק. כעבור כצי שעה — בדיוק נמרץ! — חזר אלינו, ונפדנו.

כשנכנסנו לחדרו וישבנו בפניה בלתי-רשמית, ניגש לשולחנו ונטל פיסת-נייר. „הבוקר קיבלתי מיברק חשוב“, בישר לנו. כולנו התמתחנו. „מדועים לי שאמש, בעת הצגת מחזה על אהבה בלונדון, התפרץ הקהל לכמה וערך עליה סצינות פרועות של אהבה.“

הפסקה קצרה. כולנו ניסינו להסתיר את תמהונו. מה כל זה? „בעת המהומה נשמעו קריאות לשלום ישראל-ערבי, ונאמר כי הדרך היחידה להשגתו היא יצירת יחסים בין ישראלים וערבים.“

צחקו. סיקו: „אני סבור כי זהו מיברק כל-כך חשיב, שהבאתי אותו לתשומת לב שרה-החוק, בדו"ח שלי הבוקר.“

שאלתי, ברצינות רבה: „באינו יוזמה מתכחץ משרד-החוץ של ארצות-הברית לנקוט כדי להגשים הצעה מדינית זו?“

סיקו: „אתה יכול להיות סמוך ובטוח שנהפוך כל אבן בחיפוש אחר השלום.“ (להסוך כל אבן, באמריקאית, פירושו „לנקוט בכל יוזמה“.)

אני: „מה לא מדובר על אבנים, אלא על מהו אחר לגמרי.“

סיקו הוא גבה-קומה, כנראה ממוצא איטלקי. ברגעים מסוימים הוא מזכיר במיקצת את אנתוני קווין. אתה חש ככל רגע שהנה לפניך אדם היודע בדיוק מה הוא רוצה, שבדק היטב את כל האפשרויות וזכר בבירור את דרכו, אדם שאי-אפשר לרמות אותו או למושך אותו באף. אדם שנגד עיניו עניין אחד בלבד: האינטרס של ארצות-הברית.

תוך עשר דקות הוא שירטט באוזני את המדיניות האמריקאית לגבי המיזרח-התיכון — סקירה נוקבת, ברורה, חרי-משמעות. ושוב: להאמי ויכולתי לפרסמה כאן מילה במילה. היא הייתה עשויה לשנות מן הקצה אל הקצה את תפיסתם של קוראים רבים. אולי אפר שוב את ההתחייבות ואצטט פסוק אחד, כדי להביע את סיגונו של האיש: „זה לא באי-טרם שלנו למכור את ישראל — אפילו אילו יכולנו לעשות זאת.“ (סיקו עצמו השתמש בסלאנג אמריקאי: „למכור את ישראל במורד הנהר“.)

כשיצאנו מן הבניין העצום של משרד-החוץ, אמרתי לעצמי: „הנה עמתי פנים אל פנים מול שילטון עולמי.“ המזכירה, שרשמה את הדברים מצירי (פקיד אמריקאי רשם את

אין שחר לאגדת

„הפרוטוקולים של זקני אנטי-ציון“

הדברים מצד סיקו) אמרה, כשהחזירה את הפינקס לארנקה: „זהו דינאימי!“
אוכל רק לרמוז על אופיו של דינאימי זה, בהמשך הדברים.

יוסם: המחשבה האהבנית

א יני צריך להציג את צ'ארלס יוסט בפני קוראי העולם הזה. כזכור, בשנה שעברה, כאשר איש לא חלם כי יהפוך, לפתע פיתאום, לשר בממשלה החדשה ולראש משלחת באו"ם.

או, כשלא היה אלא הוגה-דיעות, והיה מוכר רק בחוגים מצומצמים של יודע-דבר, נוצרה בינינו הבנה מיידית. לא הוא ולא אני ייצגנו שום מדינה. דיברנו — אמריקאי וישראלי — כשאנחנו מאחריות ממלכתית, ויכולנו לנסות לחשוב על בעיות השלום באופן אובייקטיבי. הגענו למסקנות דומות להפליא.

באותה פגישה פיתח יוסט באוזני דרך מעשית להשגת השלום במרחב, באמצעות ארבע המעצמות הגדולות — מחשבה שהיתה אז חדשה והמפכנית. כעבור שבועות מעטים הטיל עליו הנשיא ניכסון בדיוק את התפקיד הזה. האינטלקטואל, הוגה-הדיעות, נדרש לבצע את אשר הגה. הוא החליף את השלחה של מוסד אריסטוקרטי במנהאטן במשרד ממשלתי מסוואר, מול בניין האו"ם.

הייתי קרניו להיחמך איך שינה התפקיד את האיש. אולם שום שינוי לא הורגש — מלבד הנוף שנשקף מן החלון, והעובדה שעוורו ועוורתו רשמו שניהם את הדברים שנאמרו. (שינוי אחר: בסעם שעברה הצעתי לו שנסיר את המקטרונים, כי היה יום חם. הוא שמח לקבל את ההצעה, בהוסיפו שלבש של המקטרוני רק בגללי. הפעם לא הצעתי את ההצעה — למרות שהיום היה שוב חם, כשלושים מעלות.)

כמו קארדון וסיקו, יוסט הוא אדם גבה-קומה. אבל הוא שונה לחלוטין משניהם. הוא האינטלקטואל בה"א הידועה. אדם בסיגונו של עדלי סטיבנסון המנוח; צנוע, רציני, תמיד בעל עיניים כחולות אנושיות מאוד.

אין ספק כי יוסט הוא אידיאליסט, כמו קארדון. אבל הוא אדם הרבה יותר מופנם,

„שכני, המושל בנצרת, ויורשי, מושל שכס, נהרגו עליי הערבים במאורעות 1936. אני עצמי הייתי בראש רשימה של מועמדים-להיגה שפורסמה בדמשק.“
הוסיף הלורד בחיך שקט: „לא פעם מאשימים אותנו, פקידי המנדאט, שהיינו אז סור-ערביים. זה פשוט איננו נכון. אנחנו ירשנו מצב בלתי-אפשרי, והשתדלנו להיות הוגנים כלפי שני הצדדים. זה לא היה קל.“

במלחמת-העולם, כאשר התקרב צבא רומל לגבולות הארץ, הוטל על פוט לערוך סקר על האפשרויות להגנת עקבה בפני הפולש, אם יעלה עליה ממערב. מכאן שהלורד הוא בעל ניסיון אישי הן בגדה המערבית, הן בחצי-האי סיני — שני אזורים-המריבה העיקריים מבחינת אישיותו, הוא נציג טיפוסי של המעמד העליון הבריטי, בן למשפחה מפוארת. אביו היה רמות ידועה, אחיו הוא אחד האישים הבולטים בפרלמנט הבריטי. הוא עצמו היה מושל ג'אמייקה, והמנצח על אחד ממויכצעי-השלום העדינים ביותר בימינו: פירוק השילטון הבריטי בקפריסין, תוך הסדר-שלום עם שני העמים האוייבים כאי המסוכסך.

האיש הוא יפה-תואר, גבה-קומה, בעל הלבביות המקובלת אצל בני מעמדו. אך מבצע למעשה זה של נימוסים, מבצעת אישיות בלתי-רגילה: אידיאליסט שהפך איש-מעשה, פוליטיקאי-דיפלומט המבקש לשלב את מערכת-האינטרסים במערכת-ערכים. חבל שאינו יכול לצטט כאן את דבריו כלשונם. הוא לא היסט מלגס את דיעותיו בצורה קיצונית ביותר, השתמש חופשית במילים כמו „שטויות“ ו„כסילים“, הטיף מוסר אך טבל אותו בהומור כלפי עצמו וזולתו, ערך השואות היסטוריות מרתקות, הפליג פה ושם במזימות ספרותיים — בקיצור, חחייה אמיתית למי שרגיל לגאומיהם של חברי-כנסת ושרי ישראל.

אולי אפר את התחייבותי ואתן פסוק אחד מדבריו, המעיד על טיבו: „כאן, באו"ם, כולנו פועלים על פי תקוות שהן פרי המישאלה (wishful thinking). אבל בלי זה לא היינו יכולים לפעול בכלל. מובן מאליו שעלינו להאמין באפשרות של שלום במיזרח-התיכון. אחרת לא היינו יכולים לעבוד למענו.“

או: „להגיד שאנחנו לא רוצים בכנות בשלום אמיתי — זוהי ההשי מצה הגרוטקה ביותר. אנחנו רוצים בכנות בשלום אמיתי.“